

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje: **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 6.

V Ljubljani, 31. marcija 1898.

Leto XV.

Obseg: Zareze v sadno drevje. — Kako prirezujemo fuhsije. — Okrožnica deželnega odbora, zdevajoča konjerejo. — O polnitvi sodov in o pretakanju vina. — Setev mešanice iz detelje in trave. — Deset zapovedij o vzgoji žrebet v prvem letu. — Po ožrebetenju. — Novi civilno-postopni zakoni. (Dalje.) — Iz podružnic. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva — Tržne cene.

Zareze v sadno drevje.

Kdor skrbno vzgaja sadno drevje in zlasti gleda, da vzgoji drevju, bodisi pritličnemu ali visokodebelemu, pravičen vrh (krono), ki ima vse lastnosti, potrebne za trpežnost in rodovitnost drevesa, ta ve, kako včasih kljubuje drevo obrezovanju, s katerim se dostikrat dosežejo drugačni kakor nameravani uspehi. Vender imamo poleg obrezovanja tudi drugih sredstev, ki nam pomagajo vplivati na razvoj drevesa, oziroma njegovega vrha. Ta sredstva so razne vrste zarez, ktere so popisane v nastopnih vrstah; dostavljamo pa, da vse navedeno velja le za čvrsto in zdravo peškato sadje, razven okrožne zarezke okoli trt in podolžne zarezke, ki se sme delati tudi na koščicah sadnem drevju.

Imamo namreč petero različnih zarez, in sicer 1.) počezno zarezo, 2.) polmesečno zarezo, 3.) strehasto zarezo, 4.) okrožno zarezo in 5.) podolžno zarezo. Vse te zarezke imajo z ozirom na mesto, kjer se naredi, v obče namen, gotovim krajem drevesa privajati več soka, ali pa premočen tok soka zavirati. Zarezke so nam torej ugodno ter priprosto sredstvo, napraviti ravnotežje v obliki, ktero je drevo na ta ali oni način izgubilo.

V drevesnici moremo uže od vsega pričetka s primernimi zarezami narediti pravo razmerje v rasti med spodnjimi in zgornjimi poganjki piramidnega in sploh brajdnega drevja.

Glede porabe posameznih vrst zarez velja naslednje:

1. Počezna zareza.

Ako hočemo kakšen bolj reven pop poživiti ali ga v rast spraviti, na pr. za vzgojo rodneza lesa, napra-

vimo malo nad popom počezno, kaka 2 do 3 milimetre široko zarezo, ki sega do lesa. Zareza bodi taka le:

2. Polmesečna zareza.

To zarezo naredimo, če želimo, da bi se kak pop, poganjek ali vejica krepkeje razvijala. Ta zareza se naredi nad dotičnim popom, oziroma poganjkom ali vejico v obliki , ki gre seveda tudi do lesa.

3. Strehasta zareza.

Strehasto zarezo napravimo, kadar prejšnje nič ne pomagajo in pa pri starejšem lesu. Na mestih, koder se naravno najslabeje sok pretaka, kakor po spodnjih oddelkih brajdnega drevja, je ta zareza umestna. Naredi se z dvema zarezama nad dotičnim mestom v obliki

strehe . Na starejšem piramidnem drevju smemo rezati celo s fino žagico, ktera celice razdrapa ter naredi počasneje celečo se rano in tako močnejše vpliva.

Dosedaj navedene zarezke so posebna skupina. Razloček med njimi je le, da različno močno poškodujejo lubad. Širokost in globokost zarezke je zavisna od debelosti debla. Široka ne sme biti zarezke čez 3 milimetre, globoka ne čez 5 milimetrov, in toliko le, če je strehasta.

Ako pa hočemo gotove dele drevesa slabiti, potem se te zarezke naredi spodaj, a ne zgoraj, kakor je bilo prej popisano.

Sadjar, ki se je poučil o kroženju soka, ne bode torej nikdar dvomil, ktero zarezo napravi. V obče naj pridenemo še to le pravilo: Na mlajših mestih brajdnega drevja, kakor nad očesi voditeljic, rabi počezno in polmesečno zarezo, na starejših mestih pa strehasto zarezo.

4. Okrožna zarez.

Ta zarez je največ 3 milimetre široka in 5 milimetrov globoka ter sega okrog in okrog debla. Ona ovira dotok soka v dele drevesa nad seboj, vsled česar rast poneha, rodnost pa se poviša. Ako drevo enakomerno preveč v les žene, naredimo zarezo pri tleh ali pod vrhom (krono), če pa hočemo zatreti prekrečko rast le eni veji, narežemo jo, kjer se začneja. Korist je jasna, a taka zarez lahko tudi škoduje, če jo naredimo prezgodaj spomladi ter ob enem preširoko in pregloboko.

5. Podolžna zarez.

Ta zarez krepi deblo, vejo ali poganjek. Naredi se, če po vsej dolžini do 2 centimetra nad pričetkom veje napravimo z ostrim nožem zarezo skozi lubad do

na fuhsije ter jih spraviti zopet na dan iz temnega zimovališča. Iz spanja nam jih ni treba buditi; vsaka si je uže pomela očesca ter stegnila svoje popke kakor lačne gobčke. Saj so pa tudi res lačni, lačni solnca in hrane. Radi jim postrežemo ter jim damo druge prsti in belega peska, toda — nekaj nam ni vseh — lanske vejice so predolge in iz vsake moli polno gobčkov. Kam se bodo dejali, kje dobili toliko hrane! Ali pa si bodo tudi dobri sosede? Ah, nevoščljivost, grda nevoščljivost povsodi! Uže dolgo vemo iz skušnje, da si popki ne bodo dolgo časa prijatelji. Kmalu se posreči nekterim, da dobe več hrane, in s tem se prične boj. Če se prepirata dva, ima navadno pobiček tretji, tukaj pa imamo le mi škodo, naj uže zmaga ta ali ona vejica. Zmagalka se krepkeje razvije, pokvari rastlini obliko, cvetje, sploh vse. Zakaj

Podoba 17.

Podoba 18.

Podoba 19.

Podoba 20.

lesa. Napetost v lubadi se s tem uniči, in nasledek je debelenje dotičnega dela.

Nadalje se s to zarezo tudi preprečuje, oziroma zdravi smolika koščičastega drevja. Kdor naredi na svojem mareličnem drevju vsako pomlad podolžno zarezo od vrha do tal, ni se mu bati smolike. Omeniti pa je, da se pri prav meževnem drevju lahko pripeti, da vsled tega lubad odstopi. To neprimerno preprečimo, če delamo zareze s presledki, ktere pozneje prerežemo.

Podolžne zareze lahko delamo vse poletje, t. j. dokler je še upati, da se rane zacelijo. Spomladi seveda kažejo najboljši uspeh in bi jih najlože napravili ob enem, kadar se drevje obrezuje.

Kako prirezujemo fuhsije.

R. Beten piše v nekem listu tako le: Mesec marcij se bliža svojemu koncu, in zopet nam je treba misliti

pa naj bi mi, ki imamo pri vsaki reči tako radi svojo voljo, ne uravnali tudi fuhsiji njene rasti? Če ji porežemo vse popke, kar jih lahko pogreša, ter ji pustimo le tiste, za ktere mislimo, da so potrebni, da naredijo lepo krono, potem smo si tudi lahko svesti, da bodo vsi lepo rastle in imeli dosti hrane, da se jim ne bo treba boriti zánjo. Prirezati je treba rastline tako, kakor kažejo podobe 17. do 20. Na podobah 17. in 19. je s črtami zaznamovano, kje naj se vejice odrežejo, podobi 18. in 20. pa nam kažeta uže prirezani rastlini. Temu ali onemu se bo morda škoda zdelo toliko porezati, toda nikar naj se ne obotavlja, gotovo bo rastlini v korist. Če se še potem, kadar mladi vršički naredijo četrte liste, nekoliko priščipnejo in pozneje morebiti še enkrat, vzgajimo si na ta način lepe, košate rastline. — Enako se prirezujejo tudi pelargonije in helijotropije.

Št. 2278.

Okrožnica deželnega odbora, zadevajoča konjerejo.

Po nasvetu deželne enquete konjerejcev, katero je slavna c. kr. deželna vlada sklicala meseca avgusta m. l., in po zaslišanju osrednje komisije za konjerejo je visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo izdalo naslednje odredbe v prosep konjereje na Kranjskem.

1.) Kranjsko se razdeli z ozirom na konjerejo v štiri pokrajine:

I. pokrajina, v kateri naj se goji težko noriško konjsko plemo; v to pokrajino spadajo vsi okraji iz političnih okrajnih glavarstev v Radovljici, v Kranju in v Kamniku;

II. pokrajina, v kateri naj se goji reja težkega konjskega plemena za težko vožnjo; v to spadajo okraji: Ljubljanska okolica in sodni okraji: Logatec, Idrija in Litija;

III. pokrajina v kateri naj se goji srednje težko konjsko plemo za voz in ježo; v to spadajo vsi okraji iz okrajnih glavarstev: Krško, Novo Mesto in sodni okraji: Zatičina, Lož in Cerknica;

IV. pokrajina, v kateri naj se goje lahki konji za ježo in brzo vozarenje; v to spadajo vsi okraji iz političnih okrajnih glavarstev: Postojna, Kočevje in Črnomelj.

Odreja se, da se morajo rabiti za plemo žrebci, in sicer za I. pokrajino čistega noriškega težkega plemena, le v ravnini okraja Kranjskega se morejo rabiti srednje težki noriški žrebci; za II. pokrajino mrzlokrvnega plemena lahke narave, torej mali Noriki, Ardenci ali Burgundci; za III. pokrajino angleškega ali orientalskega srednje težkega plemena. Osobito v okraje Krško in Novo Mesto se morajo pošiljati le žrebci sicer vročokrvnega, pa najtežjega plemena; za IV. pokrajino se morajo rabiti žrebci lahkega angleškega ali orientalskega in lipičanskega plemena. V okraj črnomeljski se mora prideliti manjši žrebec burgundskega plemena (Aubry). Ces. kr. žrebčarski depot mora sporazumno s konjerejskim odsekom c. kr. kmetijske družbe vedno strogo paziti na to naredbo, ko odloča razdelitev žrebcev za posamezne okraje.

2.) Visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo je pripravljeno deliti vzglednim konjerejem letne podpore za žrebetna tekališča in v ta namen določa na leto 300 gl.

Ko deželni odbor daje te odredbe visokega c. kr. kmetijskega ministerstva potom te okrožnice v splošno vednost, prav nujno priporoča, naj se konjereji strogo ravna po teh odredbah in določilih, ker bo tako mogoče, da se tudi naša konjereja zboljša, s tem pa pomnoži blagostanje naših kmetovalcev.

Deželni odbor kranjski.

Ljubljana, 13. marcija 1898.

Detela s. r.

O polnitvi sodov in o pretakanju vina.

Eno najvažnejših pravil v kletarstvu se glasi, da morajo biti sodi vedno napolnjeni z vinom, kakor hitro jo to dovrelo, sicer nastanejo z zrakom napolnjeni prostori, ki povzročajo daljni razkroj vinskega cveta. Taki prostori so torej vzrok, da vino slabi in da se prikazuje vsakovrstne bolezni.

Sodi, pri katerih se ne skrbi, da ostanejo vedno polni, so povod, da se vinski cvet izpreminja. Pod gotovim zunanjim vplivom se izpremeni vinski cvet v sodu nahajajočega se vina s pomočjo očetnih rastlinic v očetno kislino; pri drugih razmerah pa nastane s pomočjo kana iz vinskega cveta neposredno ogljikova kislina. V obeh slučajih se izgubi nekaj vinskega cveta in drugih okusnih snovi. Tako zanemarjeno vino je mnogo slabše, da, izgubiti more celó vso vrednost, ako z njim vedno slabo ravnamo.

Tvorjenje očetnih rastlinic ali kana moremo le s tem zabraniti, da se za polnjenje poslužujemo posebnih steklenic ali pa da večkrat skrbno dopolnimo sode, tako da ne nastanejo večji zračni prostori.

Dopolnjevanje je delo, ki se večkrat ponovi, kajti vino v sodu vedno izpuhteva. Izpuhtevanje pa ni vedno enako močno; ravna se po gostoti hrastovine, po debelosti dog, po dobrem ali slabem sklepu in osobito po toplini in vlažnosti v kleti.

Izpuhtevanje je posebno močno pri mladih vinih, ki so komaj nehala kipeti. Vzrok temu je nekoliko znižana toplina in krčenje prostora, ki se ravna po toplini, nekoliko pa še vedno trajajoče počasno izhlapevanje ogljikove kisline, ki jemlje s sabo nekaj alkoholovega hlapa, največ pa vode. Mlada vina, ki imajo še mnogo dušika, nasprotno primeroma malo alkohola, se lahko prevlečejo s kanom; zato naj se čez malo dni dopolnijo. Pozneje zadošča, ako se dopolnijo vsak teden, stara vina vsakih 12 dni, da, celó vsake 3 do 4 tedne in še čez dalj časa.

Dalje je zelo važno, da za dopolnjevanje sodov rabimo le taka vina, ki se prilegajo vinu, katero je že v sodu. Množina vina, s katerim polnimo, bode sčasoma velika, vplivala bo torej tudi na kakovost vina, ki je v sodu. Zato velja za dopolnjevanje sodov pravilo: Vino, s katerim se polni, naj bo enake ali pa boljše kakovosti in iste ali pa višje starosti kakor ono vino, ki je bilo iz početka v sodu.

Kakor hitro se sod postavi na čep, ne da se več zabraniti, da bi ne nastajali zračni prostori. Škodljivi vpliv tega zraka v sodu moramo torej zavračati s tem, da na lahko žveplamo. Žveplanje se ravna po velikosti zračnega prostora. Žveplo ima namen, od vina tako dolgo odvrčati škodljivi vpliv zraka, dokler se ne pretoči v manjše posode ali pa se popolnoma ne iztoči. Za žveplanje takih na pol praznih sodov so posebno sposobni žvepleni ukrojki (žveplo je potrošeno po svilenem popirju), ki se dobé pri gospodu Švabu (Schwab) v Ptujem. Napominjani žvepleni ukrojki imajo pred drugimi (na debelem popirju ali na platnu natrošen žvepleni cvet bi se ne smel nikdar rabiti) to prednost, da pri žveplanju ne kapljajo.

Pretakanje vina je izmed najvažnejših opravil v kleti. Od pravilne in pravočasne izvršitve tega dela je odvisen pravilni razvoj in trpežnost vina. Pretakanje vina ima namen, vino ločiti od drože in od vseh kalnih delov, v katerih se nahajajo drože, da postane in ostane čisto, neizpremenjeno in enakomerno. To delo se torej ne da izvršiti v eni dobi in naenkrat, marveč na več potov. Določenih pravil o tem seveda nimamo, kajti pretakanje samo na sebi, kakor tudi čas pretakanja, se ravna po kakovosti dotičnega vina in po drugih zunanjih vplivih.

Pretakanje vina se lahko izvrši na različne načine, na pr. s sesalko za vino; tu pride vino, ki se pretaka, le malo ali pa skoraj nič z zrakom v dotiko. Ali se pa pretaka s škafci ali po pretakalnem čepu v drugo posodo; čep ima lahko razpršilnik ali pa ne. Pri tem

načinu pride vino dovolj z zrakom v dotiko, kar je za mlada vina zelo koristno, ker prej dozore.

Sodi, v ktere moramo vino pretočiti, morajo seveda biti brez napake in dobro očiščeni; treba jih je tudi požeplati, ako so namenjeni za rdeča ali bela vina, ali pa za taka, ki bodo še pokipevala.

Najbolj važen pri tem delu je čas, kdaj pretakamo. V tem oziru je treba najprej gledati na kakovost vina.

Vino naj se pretoči, kakor hitro se je učistilo in kakor hitro so se usedle drože ali od drož kalno vino. Pretakanje je torej sploh le tako dolgo potrebno, dokler se dela gošča, ako ne nastopijo druge okoliščine, vsled katerih je treba pretakati, na pr. ako je treba, da pristopi zrak, ako je treba popraviti posode itd. Za vino je koristno, ako se pretaka pri nizki toplini, na čistem zraku, pri visoko stoječem barometru. Pri takih razmerah izgubi vino, ki pride z zrakom v dotiko, manj svojih dragocenih sestavin, kakor če bi bile nasprotno razmere.

Kolikokrat naj se vino pretači, dá se določiti le z ozirom na kakovost in dobroto vina. Važnega vpliva pri tem je vrsta grozdja in celó leto, kterege je vino rastlo. Našli bomo vina, ki bodo že po dva- ali trikratnem pretočenju popolnoma razvita; druga vina pa bodo zrela za steklenice še le po šest- do sedemkratnem pretočenju.

Večinoma bomo morali prvič pretočiti, kadar poneha burno kipenje in se vino prvič sčisti, kar se navadno zgodi meseca decembra. Žal, da so pri nas še vinščaki, ki mislijo, da postane vino tem močnejše, čim dalj časa stoji na drožah. To je popolnoma napačno mnenje! Kakor hitro je ponehalo zgoraj omenjeno burno kipenje, kakor hitro so se usedle drože na dno in se je vino učistilo, se mora vino ločiti od drož. Drože se morajo radi tega ločiti od vina, ker pričnejo sicer gniti in vsled tega tudi vino dobi okus po gnilobi ali drožah; vino je v nevarnosti da se ga primejo različne druge bolezni in se končno lahko popolnoma spridi. Osobito, ako je bil čas trgatve neugoden in je bilo mnogo gnilega grozdja, ki se sploh ni odstranilo, moramo priporočati, da se zgodaj pretoči, da se pravočasno ločijo drože od vina.

Drugič se navadno pretoči, kadar se je drugič vsled gošča in se je vino drugič učistilo, kar se navadno zgodi meseca januarja in marcija, vsekakor pa pred vročim poletnim časom.

Poleti pokipevajo vsa mlada vina še enkrat in se koncem poletja še naredi gošča. Po končanem tretjem kipenju se vino pretoči tretjič, kar se zgodi navadno meseca septembra ali oktobra še pred trgatvijo. Vsa poznejše potrebna pretakanja se bodo vršila v daljšem medčasu. Določenih pravil o tem ni.

Vino je popolnoma gotovo in ga ni treba več pretakati brez posebnega vzroka, ako ostane napolnjeno v steklenico pri navadni toplini v sobi več dni neizpremenjeno.

Setev mešanice iz detelje in trave.

Sestava travnih in deteljnih zmesij je zavisna od časa, kako dolgo naj uspevajo. Če naj njiva daje košnjo eno do k večjemu tri leta, naj se sejejo deteljnotravne zmesi, to so tiste, ki sestojijo največ iz detelje ali vsaj iz dveh petink. Te zmesi so vedno več vredne, kakor detelja sama zase. Pri teh zmesih ne odločuje toliko kakovost zemlje. Domača ali štajerska detelja se lahko skoraj povsod seje, koder pa je ne kaže, kakor na pr. na težkih vlažnih tleh, naj jo nadomesti švedska detelja. Za pašo je najvažnejša bela detelja. Med deteljo za eno-

do triletno porabno dobo se navadno seje laška pahovka, mačji rep, včasih tudi travulja in pasja trava. Po težkih zemljah ugaja zlasti mačji rep, po lažjih pa laška pahovka. Koder mislijo na pašo, tam bodi priporočena tudi angleška pahovka. Iz tega je razvidno, da sestava teh zmesij ni težavna. Ozirati se je treba le na majhno število trav, in sicer posebno na take, ki se uže prvo leto popolnoma razvijo. Pri obdelovanju takih njiv je važno:

- 1.) da ne hraniš semena in kupiš najboljšega;
- 2.) da presilno ne popaseš jeseni, ker je škodljivo, zlasti za pridelek prihodnjega leta;
- 3.) da semensko zmes seješ spomladi pod žito.

Sestava zmesij za tako zvane menjalne senožeti na njivah za štiri- do šestletno porabno dobo je uže težavnejša. Tudi je naprava teh senožetij dražja, ker se morajo sejati travna semena, ki so sedaj še zelo draga. Ako je pa vse prav narejeno, je pa tudi res, da dajo take njive več krme kakor deteljišča ali navadne senožeti. Pri sestavi zmesij za senožeti na njivah za štiri- do šestletno porabno dobo se je treba držati nastopnih pravil:

- 1.) Raznih vrst detelj ne jemlji več kakor tretjino.
- 2.) Laške pahovke sme biti v zmesi k večjemu eno dvajsetino, ker drugače v prvih dveh letih zaduši druge pačasneje rastoče trave; kadar sama izgine, je pa njiva slabo obrastena.
- 3.) Iz ravno tega vzroka vzemi tudi angleške pahovke le deseti del, čeprav dlje zdrži kakor laška.
- 4.) V zmes morajo priti visoke ter srednje trave in pa nizke, ktere zemljo dobro zaledinijo.
- 5.) Vztrajne trave (kakor na pr. pasja trava, senožetna bilnica, senožetna latovka) morajo biti primerno primešane.

Naprava trajnih senožetij je umestna tam, kjer so pripravna tla, na pr. kjer se dajo namakati ali so včasih preplavljena, nadalje so prikladni sadovnjaki, njive, ki so daleč proč od doma itd. Pri sestavi zmesij za trajne senožeti so detelje in trave s kratko dobo najmanj važne, z dolgo dobo pa najvažnejše. Ozirati se je dalje treba na trave, ki kmalu spomladi dorastejo ter dajo prvo košnjo, in na poznejše trave, ki dajo drugo košnjo.

Kadar seješ deteljne in travne zmesi, sej rajši pregosto kakor preredko. Da bode setev enakomerna, sej posebe deteljno seme in posebe travno seme. Ako je njiva velika, je najbolje, če seješ vsako vrsto semena (deteljne in travne) dvakrat, in sicer prvič podolgem, drugič počez. Kadar je žito uže podvlečeno, sej zmes in potem z lakko brano povleci ali pa samo povaljaj. Valjanje je sploh boljše. Na zelo težkih zemljah se pa seme kar pusti, ker ga tako potem dež dovolj pod zemljo spravi.

Deset zapovedij o vzgoji žrebet v prvem letu.

1.) Pregovor slove: „Kobila ti da žrebe, konja pa moraš sam narediti“. Ta pregovor hoče reči, da je zelo važno, odbirati za pleme dobre kobile in žrebce, da pa to ni še vse, ampak da je od tebe zavisno, da vzgojiš iz lepega žrebeta tudi lepega konja. Ako imaš še tako lepo in za pleme sposobno žrebe, s slabo vzrejo je lahko popolnoma pokvariš.

2.) Vzreja žrebetova se ne prične z dnevom, kadar je kobila stori, ampak uže ob času, ko je še v materinem životu. Le če dobro in pravilno ravnaš s kobilo, stori ti lepo žrebe. Po nekterih krajih naših, zlasti na Gorenjskem, delajo pozimi tako silno z brejimi kobilami, da skote potem medla žrebeta, ki največkrat kmalu po-

ginejo, ako kobila morda uže poprej ni izvrгла. Dvajset goldinarjev, ki so jih prislužili z delom, petkrat potem izgube, ker niso odredili žrebeta.

3.) Posebno skrb imej ob porodu. Kadar se kobili bliža čas, imej vedno blizu izkušenega človeka, ki pomaga, ako je treba. Kobili nastelji dobro in mehko. Potrebno ni, siliti kobilo k porodu, zlasti ne daj prezgodaj predreti mehurja, ki dela pot mladiču. Ako je pa mehur prezgodaj počil in se kobila težko ožrebi, moči ji dotične dele z gorkim mlekom. Mehur je najbolje, da sam počí.

4.) Mladiča je počasi ven vleči in le takrat, kadar ima kobila popadke. Kadar je uže glava zunaj, zlasti počasi vleči, da se popkova vez prekratko ne odrta; to ima lahko zle posledice.

5.) Posebno pazi na popek. Ako se popkova vez ni odrtala sama, odreži jo mladiču 6 do 8 centimetrov od trebuha in podveži jo s prav čistim, širokim in mehkim trakom. Ako popkovo vez podvežeš z umazanim trakom, pritisne lahko prisad, ki je zelo nevaren. Popek bodi vedno snažen, in če je le mogoče, omivaj ga s karbojno vodo. Mnogo boleznij dobivajo žrebeta zaradi nesnage na popku, zlasti se vнемajo členi, pluća, oči in možgani.

6.) Po porodu odrgni kobilo do suhega. Če posteljica ne dre od kobile v 24 do 36 urah, odstrani naj jo živinozdravnik.

7.) Mlezvo, t. j. prvo mleko po porodu, mora dobiti mladič, da si čreva očisti matrne smole.

8.) Če je vreme, morata starka in mladič iti vsak dan na plano; ko kobila prične delati, naj jo mladič povsod spremlja, koder je mogoče. Kadar mladič prične jesti, prični mu pokladati zdrobljenega ovsa.

9.) Prvo loto žrebe najbolj raste. Dobra krma je zato v tem času nad vse važna.

10.) Če se žrebe vsak dan ne pregiblje dosti, nikar ne misli, da si vzrediš dobrega konja. Žrebe, ki ie vedno v hlevu, dobi mehke kosti in nizka kopita, ki le navzpred rasto in bicelj vedno bolj k tlam tišče. Žrebe, ki živi vedno v hlevu, divja, kadar je pripelješ na plano, sem ter tja in se pri tem poškoduje ter dobi bolezni na kitah in v členih. Kadar je žrebe potno, glej, da se ne prehladi.

Po ožrebetenju.

Kobila ima navado, žrebe po ožrebetenju obližati, da je posuši, žrebe pa na ta način vzpodbujevano, si takoj pomaga na noge, da pride materi do vimena ter sesa. Pri tem je treba mladiču pomagati ter mu, če je treba, vtakniti sesec v gobec. Le pri nekterih kobilah, ki so se prvič ožrebetile, ali pri zelo občutljivih kobilah, ki radi šegretavosti ne morejo trpeti, da bi se žrebe vimena dotaknilo, je potrebno, žrebe čuvati poškodovanja s tem, da se kobili da dobre krme, da se kobila prime, ali se ji vzdigne prednja noga; v skrajni potrebi pa se ji celo natakne krotelnik. Mirno, prijazno ravnanje s kobilo, je pri tem vsikdar glavna stvar ter tudi pomaga, da take kobile svoja žrebeta že v nekoliko dneh voljno pušćajo k sebi.

Po ožrebetenju utrujeni kobili naj se privošći počitek; za poživljenje pa naj se ji dá nekoliko kruha, korenja, mlačne pijače z zdrobljenim zrnjem itd. V prvih osmih dneh po ožrebetenju se mora pokladati klaja v manjših deležih, toda bolj pogostoma kakor pred ožrebe-

tenjem. Klaja naj bo lahko prebavna ter ne sme biti preveč dražljiva. Dober oves in zdravo, krepko seno sta sploh glavna klaja. Pijača iz zdrobljenega ovsa se zelo priporoča, ker kaj dobro vpliva na množino in dobroto mleka.

Kobilo v prvih dnevih po ožrebetenju kaj pogostoma žeja. Ta žeja se mora seveda potolažiti, toda ne z ledenomrzlo vodo, marveč s tako, kateri se prilije toliko tople vode, da je kakih 25 ° C. topla.

Paziti je treba, da se kobili ne poklada pokvarjeno, prašno ali kislo seno, ali kaka druga ne popolnoma zdrava klaja, ker po taki klaji ni v nevarnosti samo zdravje in življenje kobile, marveč tudi mladiča, ker dobiva slabo mleko. Tudi močna krmila, kakor na pr. rž, bob, grah, za dojno kobilo niso nikakor primerna. Isto tako se ne sme krmiti s posušeno ali zeleno deteljo.

Dojna kobila v hlevu ne sme biti privezana. Toplina v hlevu ne sme biti nikdar manjša kakor 12 ° C., pa tudi večja ne kakor 19 ° C. Dalje hlev ne sme biti temen ter se mora zrak večkrat prenoviti, toda tako, da to ne dela prepiha.

Tudi na kobiljino vime je treba imeti vso pozornost. Ako se na njem pokaže najmanjša napaka, je potrebno, da je takoj preišće izvedenec. Le prečesto namreč so male napake vzrok nevarnim boleznim na vimenu.

Novi civilno-postopni zakoni.

Piše Ivan Kavčnik, c. kr. sodni tajnik

(Dalje.)

c) O zavarovanju pravnih troškov.

Doslej je bilo pravilo, da je moral tožitelj, ako v deželi, kjer je prebival, ni imel dovolj premoženja, na zahtevanje toženca položiti varščino (kavcijo) za troške, kateri bi tožencu narastli, ali pa priseči, da take varščine ne more položiti. Dokler te varščine ni položil, oziroma ni prisegel, toženec ni bil zavezan na tožbo odgovarjati.

To je bilo kaj pripravno sredstvo, pravdo zavleči, in posledico je najhuje čutil revni tožitelj, ki bi bil rad hitro dospel do plačila vložene vsote. To pravilo je sedaj za vse avstrijske podanike odpravljeno in velja le še za inozemce, a tudi za te le tedaj, ako državne pogodbe za podanike dotične države drugače ne veleavajo. Tako na pr. ne velja to pravilo za Ogersko, Namčijo, in nekatere kantone Švice.

d) O pravici revnih.

Doslej se je mogla pravica revnih podeliti samo tistim pravnim strankam, ki niso imele premoženja in so si zaslužile le toliko, kolikor znaša v dotičnem kraju navadni dnevni zaslužek. Sedaj pa je pravica revnih izdatno razširjena. Vsakdo, ki za potrebno vzdrževanje, ki za doščja za silo njemu in njegovi družini, ne more brez škode založiti pravnih troškov, sme prositi za podelitev pravice revnih. Pravica revnih je torej razširjena tudi na revne posestnike, obrtnike i. t. d. Komur se podeli pravica revnih, mu ni treba plačevati v dotični pravdi kolekov in pristojbin (na pr. pristojbin za razsodbo, dostavnin, pričnin, pristojbin izvedencev i. t. d.). Če mora revna stranka vložiti tožbo pri sodniji, ki ima sedež izven bivališća te stranke, je opravičena tožbo vložiti pri sodniji svojega bivališća in zahtevati, da se tožba pošlje pristojni sodniji ter da jo potem ondi zastopa kak uradnik sodnije ali pa državnega pravdnštva. Ako je po zakonu potrebno zastopanje odvetnika, določiti ji mora

sodnija odvetniško zastopanje, in gotove izdatke odvetnikove plača začasno država.

Da se ta pravica doseže, moraš sodnji predložiti ubožni list, kateri izda župan tvojega bivališča in ga potrudi župnik (kateri pa se v potrdilo ne more siliti) in ga končno potrudi tudi c. kr. okrajno glavarstvo. V mestih z lastnim ustavom (statutom) mora spričevalo izdati mestni urad (magistrat), ki pa zopet določi, kateri uradnik je v to poklican.

Prošnjo staviš županu ustno ali pismeno, izpolniti pa moraš posebno vpraševalno polo, katero ti predloži župan. V tej poli bodeš natančno navedel, iz koliko udov obstoja tvoja rodbina, kake dohodke imaš od zemljišča, obrti, terjatev, hranilnih vlog i. t. d. in kake davke plačuješ. Resničnost teh povedb bode moral potrditi tudi tvoj hišni gospodar. Če bode župan, zaslišavši tudi župnika in dovršivši potrebne poizvedbe, previdel, da v dotični pravdi ne moreš plačevati stroškov, potrdil bode to na četrti strani pole, ki ima potrdilo že tiskano, in potem te pošle c. kr. okrajnemu glavarstvu v potrdilo. Če pa ti župan potrdilo odkloni, se smeš pritožiti na okrajno glavarstvo, od tod pa na deželno vlado, ki o tej zadevi končno odloča. — Če si si tako srečno priboril ubožni list (potov in sitnostij bode pač več, kakor jih je bilo doslej), potem bode še le sodnija določila, ali naj se ti dovoli pravica revnih ali ne.

Ako kdo z neresničnimi povedbami, z zvijačami pridobi pravico revnih, odvzame se mu in plačati mora posebno kaznen ter povrniti vse dosežane stroške, katerih plačila je bil oproščen na podlogi te pravice.

Pravica revnih velja za vso dotično pravdo, od početka pa do konca, ter tudi za eksekucijsko postopanje, če si eksekucijo pričel pred pretekom enega leta, odkar je bila pravda pravomočno rešena. Dopustna pa je pravica revnih tudi v izvenspornih zadevah (na pr. v zapuščinskih razpravah), česar doslej ni bilo.

Neha se ta pravica s smrtjo revne stranke, ali pa če pride stranka tekom postopanja do premoženja. Ni pa treba stranki v poslednjem slučaju povrniti poprejšnjih stroškov, ampak plačevati mora le prihodnje. To je torej drugače kakor ondi, kjer se stranki (vsled krivih povedb) odvzame pravica revnih.

(Dalje prihodnjič.)

Iz podružnic.

Iz Cerknice. Tukajšnja kmetijska podružnica je imela svoj občni zbor 20. dne marnja 1898.

G. tajnik je poročal o stanju podružnične drevesnice, o nasaditvi sadnega drevja, o napravi gozdne drevesnice, ter je priporočal večje zanimanje za čiščenje žita in znaženje travnikov, in je končno navedel število za oddajo sposobnih visokih dreves. Občni zbor je vzel to poročilo v vednost ter je sklenil:

- 1.) da dobi vsak ud za l. 1898. po 6 dreves iz podružnične drevesnice;
- 2.) da se razproda kakih 500 sadnih dreves, in sicer udom po 15 kr. in neudom po 25 kr. komad;
- 3.) da se za izkopavanje plača za dotične stroške po 2 kr. od drevesa;
- 4.) da za porabo podružnične brane plačujejo neudje po 50 kr. na dan, udje pa jo rabijo brezplačno.
- 5.) da za čiščenje žita plačujejo udje po 10 kr. od mernika.

Po odobrenem podružničnem računu se je vršila volitev novega odbora za dobo 3 let. Izvoljeni so bili gg.: Ivan Žitnik, posestnik v Cerknici, predsednikom; Franjo Šerko, trgovec v Cerknici, namestnikom; Karol Dermelj, nadučitelj v Cerknici, tajnikom in oskrbnikom drevesnice; Matevž Završnik, posestnik v Cerknici, odbornikom; Rudolf Piš, učitelj v Cerknici, odbornikom; Matevž Martinčič, posestnik na Jezeru, odbornikom.

K. Dermelj.

Razne reči.

— **Zastrupljenje krvi z umetnimi gnojili.** „Ilustrovani kmetijski list“ poroča, da so po nekaterih krajih kmetijskim delavcem otekle roke, pa niso vedeli, kaj bi bilo temu vzrok. Zdravniki so jih preiskali in so opazili po rokah več majhnih ran, kakeršne se pri kmetijskem delu prav lahko dobe, pa se navadno zanje niti ne menimo ne. Delavci so po njivah trosili umeten gnoj, v katerem so bila tudi kalijeva gnojila in čilski soliter. Te snovi so prišle na odprte rane, in vsled tega so se vnele mezgovnice in se je zastrupila kri; nekterim delavcem so celo morali odvzeti obolele ude. Zdravniki zato priporočajo naj se pri raztresanju umetnih gnojil zelo pazi in naj tega dela nikar ne opravljajo ljudje, ki imajo količkaj ranjene roke; k večjemu smejo to storiti tedaj, če rano skrbno obvežejo, da nanjo ne morejo priti škodljive snovi.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 51. V 5 številki „Kmetovalca“ v spisu „Drugo pretakanje vina“ je pisano, da se čistilo vlije v vino, potem se sod napolni ter vino pusti v miru do prihodnjega pretakanja, ki se navadno vrši meseca avgusta. Ali je prav, da ostane čistilo toliko časa v vinu? (L. K. v K. na Kr.)

Odgovor: Ni prav, kajti čiščeno vino se mora takoj pretočiti, ko se je očistilo. Vrinila se je namreč pomota v dotični spis, ker je stavec izpustil celo vrsto. Dotični stavec se mora glasiti: Ko se čistilo vlije v vino, naj se počaka, da se vino očisti, potem se pretoči in se sod napolni i. t. d.

Vprašanje 52. Pri nas sejejo precej cikorijske ali solate, ki je dobra krma za prasice. Ali je ta rastlina dve- ali večletna? (Bl. K. na P.)

Odgovor: To, kar Vi imenujete cikorijo ali solato, bo bržkone mangold, ki je vrsta pese, ktera ne dela debelih korenin kakor pesa, pač pa veliko listja, ktero iznova vzrašča, ako se porezuje. Če je ta rastlina mangold, potem je kakor pesa dveletna rastlina.

Vprašanje 53. V zadnji številski „Kmetovalca“ smo biali, da sme mesogledec računati samo 8 kr. Koliko pa sme računati, če gre eno ali dve uri daleč, vsled česar zamudi pol dneva ali še več? (A. K. v K.)

Odgovor: Mesogledec sploh ne sme nič računati. 8 kr. se sme zahtevati za živinski potni list, a to le po občinskem ukrepu, ki pa mora biti potrjen od deželnega odbora. Mesogledni list se pa mora brezplačno izročiti. Mesogledca plačevati je dolžnost občine.

Vprašanje 54. Nameravam narediti zidane svinjake in prosim sveta, če bi bil primeren tlak iz cementa in kakšna naj bodo korita, kamenita ali železna? (A. R. na C.)

Odgovor: V dobrem in vzglednem svinjaku je cementen tlak sam ob sebi umeven; seveda mora biti svinjak sam na sebi dovolj gorak, ali je pa treba dobro nastiljati. Mrzel cementen tlak se popravi, ako se čez njega denejo premična lesena tla, ki imajo raze, skozi ktere se more odtekat gnojica.

Kamenita korita so dobra, a še boljša so posteklena železna, ker se dajo narediti premična in se dajo popolnoma osnažiti.

Vprašanje 55. Pri nas se močno pečamo z zelenjadstvom ter gnojimo zemlji z mestnimi smetmi, ki mešamo s kravjim in konjskim gnojem. Ta gnoj je zato posebno dober, ker rahlja zemljo. Sedaj smo dobili od naše kmetijske družbe v Trstu nekaj umetnega gnoja, zato vprašam: Ali je umetni gnoj tudi za zelenjad? (A. L. v T.)

Odgovor: Prav za prav bi nam morali tudi sporočiti, kakšen umeten gnoj ste dobili. Zdi se nam, da ste dobili Tomasovo žlindro in kajnit, torej dve gnojili, od katerih ima prvo v sebi fosforovo kislino, drugo pa kalij. Če vaši zemlji manjka teh dveh redilnih snovi in torej to umetno gnojilo primešate gnoju, se gotovo pokaže dober učinek, pa ne precej, ker se Tomasova žlindra počasi razkroja in se zato mora že jeseni potresti. S samimi umetnimi gnojili ne dosežete pri Vas nič, ker potrebujete za tamošnji svet rahljajočega hlevskega gnoja, kateri ima tudi v sebi za zelenjad zelo potrebnega dušika, katerega pa imenovani gnojili nimata.

Vprašanje 56. V 3. št. „Kmetovalca“ v sestavku „Novi davčni zakon“ je pisano: Ako torej na pr. kak gostilničar opusti svoj obrt, mu ni treba plačati pridobnine. Jaz sem naznanil okrajnemu glavarstvu, da počenši z letom 1898. ne bodem več zvrševal gostilniškega obrta, a glavarstvo mi je reklo, da ga moram izvržovati ali pa patent vrniti. Ker imam za veliko krčmo vse dobro vrejeno ter upam na boljše čase, nočem patenta vrniti, a sedaj tudi ne gostilne imeti. Ali imam postavno pravico patent obdržati, ne da bi zvrševal gostilniško obrt, in kaj naj storim, ako se mi patent odvzame ali če me kaznujejo? (J. Z. v D.)

Odgovor: Sklicevanje na razpravo v 3. št. „Kmetovalca“ je brezpomenben, ker je pridobnina vse kaj drugega kakor pristojbina za patent ali koncesijo. Kazni so Vam sploh nobene ni bati, ker se Vam ne more drugega zgoditi kakor da zapade Vaša koncesija. Po § 57 obrtnega reda s 15. dne marca l. 1883. ima politična oblast pravico odvzeti koncesijo za gostilniški obrt, ako se nje zvrševanje neprenehoma pretrga za 6 mesecev, ktere pravice se pa politična oblast navadno ne poslužuje. Ker Vam pa vendar preti nevarnost, da izgubite koncesijo, morete to preprečiti, ako daste komu koncesijo za toliko časa v zakup, da Vam kaže zopet samim zvrševati jo. Zakup se mora zgledati okrajnemu glavarstvu in zakupojemalec more gostilniški obrt zvrševati tudi v kaki drugi hiši Vaše občine. Davčni predpisi v tem oziru niso vezani na določbe obrtnega reda. Ako ste zgledali pri okrajnem glavarstvu opustitev gostilniškega obrta in ste prosili za odpis pridobninskega davka, potem se vam ta izbriše počenši s četrtletjem po odložitvi koncesije. Ako se pa naznanilo ne vloži v teku 4 tednov po ustavljenju obrta, se pa izbriše pridobninski davek še le počenši s četrtletjem po tem naznanilu, čeprav se koncesija pridržuje.

Vprašanje 57. Ali ima posnemanje mleka s strojem velike prednosti, in v čem obstoje? (L. T. v B.)

Odgovor: Posnemanje mleka s strojem ima velikanske prednosti, ker se prihrani veliko časa, veliko prostora in se izdela več in boljšega surovega masla. Naslednje številke Vam to najbolj razjasnijo. Ako pustite mleko, da se kisa, morate imeti veliko posod in primerne shrambe, potem dobodete iz 100 litrov skisanega mleka smetane za k večjemu $2\frac{1}{2}$ kg surovega masla, ki ne bo več vredno kakor 80 kr. kilogram ali skupaj 2 gld.; pride torej na liter mleka 2 kr. Ostanke vam pač še kisle mleko, ki se mora večinoma pokrmčiti in ima torej malo vrednosti. Če so pa shrambe za mleko slabe in se mleko navzame različnega smrada in smetana postane žarka, potem je pa surovo maslo malo vredno; mora se skuhati in pri takem ravnanju se izplača pri da-

našnjih cenah masla liter mleka komaj po $1\frac{1}{3}$ krajcarja. — Boljše je posnemanje po Swarzovem načinu, pri katerem stoji mleko v globokih posodah v mrzli vodi. Tu se pač da narediti iz 100 litrov mleka 3 kg dobrega surovega masla in se izplača liter mleka po 3 kr., vrhu tega pa ostane še precej dobro posneto mleko. Ta način posnemanja mleka je pozimi lahko zvršljiv, drugače pa le, če je na razpolaganje led ali pa dobra tekoča voda. — Pri posnemanju s strojem se da mleko posneti takoj izpod krave; 100 litrov da 4 kg najfinjšega surovega masla, ki se danes lahko proda po 1 gld. 15 kr. do 1 gld. 20 kr. kilogram. Liter vrže torej 4-6 kr., po vrhu pa še ostane posneto mleko, ki je popolnoma sladko, je za vsako porabo v kuhinji ali za izdelovanje slabšega sira ter je izvrstna krma teletom ali prasičem. Slaba stran tega posnemanja je draga priprava, kajti najcenejši stroj stoji 100 gld. Na Kranjskem imamo danes že nad 10 večjih takih strojev, a njih število se kmalu pomnoži. S tem, da so pri nas mleko puščali v nemar, so milijone proč zagnali in se še dandanes denar pri oknu izmetava. Tukaj je prilika kmetu pomagati, ne pa z utopijami, ktere si izmišljajo ljudje, ki ne vedo ločiti graha od turščice.

Vprašanje 58. S kakšnim umetnim gnojem je treba gnojiti lanu? (K. P. v Z.)

Odgovor: Lan zahteva plevela prosto njivo s staro gnojno močjo, a ob setvi se mu prav izdatno pomaga s superfosfatom in kajnitom. Zlasti kajnit je izborna gnojilo za lan, in prav toplo Vam priporočamo narediti skušnjo z njim. Kajnit naredi dolgo, močno in lepo vlakno, k čemur pomaga ne le kalij v kajnit, ampak tudi njegove druge sestavine, kakor na pr. kuhinjska sol in dr.

Vprašanje 59. Uže parkrat se mi je pripetilo da je svinja nektare mladiče ponoči zmečkala. Kaj naj storim, da to preprečim? (K. S. v C.)

Odgovor: V svinjaku doječe svinje pritrdite ob vseh štirih stenah kakih 15 cm od tal in ravno toliko od sten vodravne droge, pod ktere morejo prasički. Ti drogi zabranjujejo, da se ležeča svinja ne more k stenam nasloniti. Dobro je tudi za prasiče narediti poseben oddelek, ki je s primerno odprtino zvezan s prostorom za svinjo, skozi katero odprtino pač morejo prasički ne pa svinja.

Vprašanje 60. Imam pravico za trgovino z mešanim blagom in bi rad prodajal tudi pivo v steklenicah. Ali smem prodajati pivo v steklenicah, čeprav nimam gostilniške koncesije? (Fl. G. v S.)

Odgovor: Vsed naredbe s 6. dne decembra l. 1891., drž. zak. št. 171., smejo trgovci, oziroma kramarji, prodajati pivo v steklenicah, ktere pa morajo biti lahko zamašene, da je zamašek sam ali pa njega ovoj tako s steklenico zvezan, da se odmašena steklenica ne da več nazaj zamašiti brez poškodovanja zamaška, ovoja ali vezi.

Gospodarske novice.

* † Častiti gospod Ignacij Podobnik, župnik v Preserju ter 20 let družbin ud, je umrl. Naj počiva v miru!

* Trtne škropilnice oddaja naša družba udom po 8 gld. z zabojem vred. neudom pa po 10 gld. Ta cena velja, dokler bo kaj zalege. Škropilnice so narejene iz močne bakrene ploščevine po zboljšanem zistemu „Avstrija“. Nujno prosimo, da se naročniki precej zglase.

* Sadno drevje iz družbine drevesnice je razposlano. Ako ga kedo še ni dobil, naj se takoj zgleda, da se pozneje drevesniško oboje med nujnimi pomladanskimi deli ne bo motilo. Opozorjamo, da je na razpolago še nekaj visokodebelnih jablan.

* **Modro galico** oddaja družba od sedaj naprej po 23 gld. 100 kg za družabnike in po 25 gld. za nedružabnike. Cena se je torej znižala, in dobodo vsi tisti, ki so jo dražje plačali, primerno povračilo.

* **Mlekarske zadruge** na Notranjskem se soujejo druga za drugo, kar je lepo znamenje gospodarskega prebujenja. Sedaj delujejo že zadruge v Trnovem, v Košani, v Rovtahu, v Petkovcu in v Medvedjem Brdu, osnovala se je 27. t. m. zadruga v Logatcu in snujejo se zadruge na Razdrtem, v Hruševju, v Nadanjem Selu, v Žireh, v Ledinah, v Starem Trgu itd.

* **Ježefov semenj v Metliki** je bil, kakor se nam poroča, jako dobro obiskan, kajti prignali so 2500 goved in 500 prasičev, a žal, da je bila cena zelo nizka, ker ni bilo kupcev. Zaradi tega opozarjamo kupce na semenj v Metliki, ki bo v torek po beli nedelji, kajti tam lahko ceno in dobro kupijo.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Št. 4054.

Razglasilo.

Na podstavi zadnjih uradnih izkazov o nalezljivih živinskih boleznih na Ogerskem in Hrvaško-Slavonskem in zadnje čase zanesenih kužnih boleznih c. kr. deželna vlada dotlej, dokler se ne ukaže drugače, v zmislu razpisa visokega c. kr. ministerstva za notranje stvari z 10. dne m. 1898. l., št. 7422., ukazuje nastopne zaporne odredbe zoper uvažanje prežvekovavcev in prasičev na Kranjsko.

A. Proti Ogerski.

1.) Zaradi pljučne kuge

je uvažanje goveje živine prepovedano iz komitatov: Orava, Liptov, Nitra, Požun (izvzemši ozemlje otoka Čalokez), Sepeš, Trenčin in Turec, kakor tudi iz sodnih okrajev Dolnji Vacov (Gedelov) in Gornji Vacov komitata Pešta-Piliš-Solt Kiškun, potem iz kraljevega svobodnega mesta Požun;

2.) zaradi kuge v gobcu in na parkljih

je uvažanje prežvekovavcev in prasičev prepovedano:

a) iz okrajnega sodišča Gornji Őr Železnega komitata;

b) iz kraljevega svobodnega mesta Komarno;

3.) zaradi svinjske kuge

je uvažanje prasičev prepovedano:

a) iz komitatov: Bač-Bodrog, Bereg, Bihar, Kiš-Küküllő, Komarno, Nógrad, Nitra, Pešta-Piliš-Solt-Kiškun (z izvzetim svinjskim pitališčem (Kőbanya [Steinbruch]), Požun, Sabolc, Satmar, Temeš, Torontal, Vespri, Zala in Zemplén, potem
b) iz kraljevih svobodnih mest: Debrecin, Komarno in Sopronj.

B. Proti Hrvaško-Slavonski.

1.) Zaradi svinjske kuge je uvažanje prasičev prepovedano iz kraljeve velike županije Belovar-Križevci in iz mestnih okrajev, ležečih v tej veliki županiji;

2.) zaradi kužnih ovčjih kozá je prepovedano uvažati ovce iz velikih županij Modruš-Reka, Lika-Krbava in iz mestnih okrajev, ki ležé v teh velikih županijah.

Določila o uvažanju zaklanih prasičev v nerazkosanem stanju, ako da se jih drže še ledvice in da je nedotaknjena ledvična mast, v konsumni kraj Ljubljana na Kranjskem ostajajo še nadalje v veljavnosti.

Iz ostalih neokuženih komitatov in mestnih okrajev Ogerske in Hrvaško-Slavonske je uvažanje prežvekovavcev v obče, pitanih prasičev (z najmanj 120 kilogrami žive teže) pa samo po železnici in samo v mestno klavnico v Ljubljani dopuščeno.

Te nove odredbe stopijo v veljavnost-

18. dne m. 1898. l.

ter se namesto onih, ki so bile ukazane s tuuradnim razglasom s 7. in 23. februarija t. l., št. 2145. in 3022., in so s tem razveljavljene, razglašajo z dodatkom, da se njih prestopki kaznujejo po zakonu s 24. dne maja 1882. l., drž. zak. št. 51., odnosno po § 46. splošnega zakona o živinskih kugah in po izvršitvenem ukazu, izdanem k temu zakonu.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, 14. dne m. 1898.

Št. 4405.

Razglas.

Z ozirom na to, da se je zadnje čase svinjska kuga s prasiči iz političnih okrajev Maribor, Ptuj in Brežice zanesla v več okrajev na Češko in s prasičjim transportom s Spodnje Štajerske tudi na Kranjsko, je deželna vlada v ta namen, da se svinjska kuga ne razširi dalje v naši deželi dotlej, dokler se ne ukaže drugače, prepovedala uvažati prasiče iz štajerskih političnih okrajev Maribor, Ptuj in Brežice na Kranjsko.

Ta prepoved stopi v veljavnost

30. dne m. 1898. l.

in nje prestopki se bodo kaznevali po zakonu s 24. dne maja 1882. l. drž. zakona št. 51.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, 26. dne m. 1898.

Listnica uredništva.

H. P. v R. Hraška „pilarca“ je ena najboljših moštnic, je pozna ter daje izboren sad za izdelovanje mošta; zato je po Gorenjem Avstrijskem tako razširjena, kakor pri nas tepka.

F. J. v Z. Tómasova žlindra se trosi jeseni na travnik, in sicer 300—400 kg na oral. Popolen uspeh bode pa imeli le tedaj, če bode ob enem gnojili s pepelom ali s kajnitom, katerega se rabi ravno toliko. Spomladi morete pač tudi gnojiti, a uspeh se pokaže pozneje.

A. R. v P. Vrbove sadike Vam utegne priskrbeti gosp. Mat. Rant, nadučitelj na Dobrovi pri Ljubljani.

A. R. v R. Svojo njivo ali vrt smete zagradi kakor hočete; sosed Vam tega ne sme braniti, čeprav mu je vsled tega oranje obteženo.

J. K. na P. Mi nakupovalcem hrvaške vlade ne moremo predpisovati, na kakšen način naj živino kupujejo. Za drugo leto smo se dogovorili, da priredimo semnje za bike.

L. T. v R. Prav se Vam godi! Če se Vam siva goved tako lepa zdi, dobro, pa jo imejte, a potem se nikar ne pritožujte, da je ne morete prodati. Dober trgovec ima tisto blago v zalogi, ki se lahko prodaja, ne pa tisto, ki je njemu ušec.

J. B. v H. Prepira zaradi potov še odvetniki s pomočjo sodišč težko rešujejo, kako naj mi izrečemo sodbo, ki nismo pravniki, a nam tudi vse Vaše razmere niso znane.

J. T. v H. Kako se preračunijo orali v hektare i. t. d., o tem Vas pouči Vaš učitelj, nam ne dostaja za to prostora.

R. T. v J. Če je kdo na dražbi prevzel pobiranje užitninskega davka, mora dotično vrsto plačati, če je pobral kaj davka ali ne. — V trtnici služi tisti gnoj, kakor v vinogradu. Glede tega pa se morete poučiti v knjigi „Novo vinogradništvo“.

G. T. v P. Ne moremo dajati svetov v takih kočljivih vprašanjih; k večjemu Vam moremo svetovati, da se obrnete do kakega pravnika.

A. T. v N. Če bi mi vedeli, kaj imenujete gobe po životu, potem bi Vam uže vedeli odgovoriti.

Fr. T. v Ž. Gumijeve vezi za cepljenje trt prodaja J. N. Schmeidler na Dunaju, VII., Stifgasse 19. Cena je 8—10 gld. za kg.

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pire, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah števil 3.

Št. 6.

V Ljubljani, 31. marcija 1898.

Leto XV.

Tržne cene.

Deželni pridelki:

V Ljubljani, 31. marcija 1898. (Izvirno poročilo.)

Semena: Domača detelja novo blago gld. 30.— kr. do gld. 35.— kr.; nemška detelja (Lucerna) gld. 45.— kr. do gld. 55.— kr.; gorenjska repa gld. 30.— kr.; laneno seme, domače ozimno gld. 11.25 kr.; konopno seme gld. 11.— kr. do gld. 11.25 kr.; kuminovo seme gld. 25.— kr. do gld. 26.50 kr.

Fižol: Rudeči ribniški gld. 8.— kr.; urdeči Hrvat gl. 8.— kr.; prepeličar (koks) gld. 11.50 kr. (Vse cene semen in fižola veljajo za 100 kg čistnega blaga, kakor ga kmetovalci pripeljejo na prodaj i. s. novo blago.)

Suhe češplje: v dimu sušene gld. 16.— kr. do gld. 16.50 kr. brez dima sušene gld. 18.— kr. do gld. 22.— kr.

Orehi domači: gld. 22.— kr. do gld. 24.— kr.

Ječnice nove: gld. 3.50 kr. do gld. 4.50 kr. za 100 klgr.

Med: od gld. 27.— kr. do gld. 28.— kr.

Kože: Goveje, težke nad 40 kg po gld. 33.— kr. do gld. 34.— kr.

„ težke od 30 do 40 kg „ 27.— „ „ 28.— „

„ lahke „ 28.— „ „ 29.— „

(Te cene veljajo za 100 kg in sicer za kože izdelane po tukajšnjih običajih z rogovi vred. Bikove kože po 25 kr. klgr.)

Telečje kože: 50 kr. za kg.

Kozličeve kože po gld. —.60 kr. do gld. —.70 kr.

Svinjske kože: Čiste, brez napak 35 kr. za kg.

Druge vrste 20 do 23 „ „ „

Kože lisic po gld. 3.50 do 3.50

„ kun „ 9.— „ 10.— za par.

„ dihurjev „ 2.50 „ 3.—

„ vidr „ 9.— „ 10.—

Kože zajcev po 14 do 15 gld. za 100 komadov.

Pepelika (potošl) po gld. 18.— 100 kg.

Žito:

V Ljubljani, 26. marcija 1898. Pšenica gld. 13.— kr., rž gld. 9.— kr., ječmen gld. 8.— kr., oves gld. 7.50 kr., ajda gld. 9.75 kr., proso gld. 7.50 kr., turšica gld. 6.70 kr., leča gld. 15.— kr., grah gld. 14.— kr., fižol gld. 12.— kr., seno gld. 1.96 kr., slama gld. 1.78 kr. (Vse cene veljajo za 100 klgr.)

Na Dunaji, 30. marcija 1898. Pšenica gld. 12.33 kr., rž gld. 8.85 kr., ječmen gld. 8.75 kr., oves gld., 6.94 kr., turšica gld. 5.59 kr. (Vse cene veljajo za 100 kilogramov.)

Mlado čvrsto sadno drevje

nizke in visoke rasti, najboljših namiznih in gospodarskih vrst
prodaja, oskrbnništvo (32—3)

dr. Ignac grof Attems-ove grajščine
v Brežicah.

Kot gospodarski pristav

išče službo pošten, marljiv in trezen mladeneč, absolvent
kmetijske šole in sirarskega tečaja. Spričevala izvrstna.

Ponudbe pod: A. K. oekonom, P. Loka pri Zidanem mostu, Spod. Štajersko. (36—2)

OVES

(Willkomm.)

Ta težka vrsta ovsa vspeva v vsaki zemlji, je najzgodnejša, dá zelo obilo pridelka, visoko in prav dobro slamo za krmljenje ter nepreleži. Ker se ta oves redko seje, zadošča na oralo 50 kg. (28—9)

Razpošilja se z vrečo vred 25 kg za 5 gld.; 50 kg za 9 gld. 50 kr.; 100 kg za 18 gld. Vzorci v vrečah po 5 kg se pošiljajo poštne prosto (franco) ako se znesek 1 gld. 70 kr. naprej pošlje na

grajščinsko oskrbnništvo Goliče
pri Konjicah na Sp. Štajerskem.

Manj nego dve škatuljici se ne razpošiljati; razpošilja se jedino le proti poprejšnjemu nakazu ali proti povzeto zneska. Cena s poštnino, voznim itd. za 2 lončka 3 krone 40 vin.

Razglas.

Deželni odbor oddajal bo meseca aprila t. l. bike plemenjake Belanske-Pincgavske pasme in sicer v prvi vrsti občinam in le, če bi se teh ne zglasilo zadostno število, tudi zasebnim živinorejcem.

Prošnje za biko pošljejo naj se (42-1)

do 6. aprila t. l.

deželnemu odboru Kranjskemu v Ljubljani.

Pogoji, pod katerimi se bodo biki oddajali so sledeči:

- 1.) Bik se mora pravočasno prevzeti na oni postaji, katero bo deželni odbor določil;
- 2.) pri prevzetju bika mora se plačati za bika polovica nakupnih stroškov;
- 3.) prejemnik bika se ima zavezati, da ga bo imel dve leti za pleme in da povrne po 5 gld. za vsak mesec, če bi ga iz kakešnega koli vzroka, vedno pa z dovoljenjem deželnega odbora, pred pretekom dveh let prodal. Nasprotno pa bo deželni odbor dovolil nagrado 20 gld., če se bo bik rabil najmanj 4 mesece čez dve leti za pleme, za vsak nadaljni mesec pa po 5 gld.

Deželni odbor kranjski.

V Ljubljani, 28. dne marta 1898.

JOSIP LEUZ

trgovec

v Ljubljani, Reseljnova cesta

kupuje in prodaja zgodnji rožni krompir; nadalje prodaja vsakovrstni semenski krompir kakor: pravi češki onejdovec, ogerski „Imperator“ potem „Schneeflock“, pravi ribniški in angleški rumeni krompir, kakor tudi izvrstno jedilno čebulo in mali okrogli čebulček za saditi. — Tudi kupuje drevesen ali plućen mah in pa črno in belo čmeriko. (13-5)

Jajca za valjenje

od plemenitih kur (23-4)

prodaja Ivan Kranjc, veleposestnik v Št. Ilju pošta Velenje na Štajerskem in sicer:

Brahma eno po 10 kr., plymouth rocks po 15 kr., hovan po 20 kr., domači fazan po 25 kr., kokinkina rumene po 25 kr., pegatke po 15 kr., domače štajerske kure po 10 kr. in dorking po 20 kr.

Deteljno seme.

Ker je podpisana družba prepričana, da se je obraniti predenice (žide) v detelji le tedaj, ako se seje čisto seme ukrenila je posredovati tudi letos svojim udom nakup zanesljivega detelnega semena.

Tisti udje, ki hočejo tedaj tako seme, naroče naj ga pri podpisani družbi, ter naj prilože vsaj polovico zneska. Družba naročila bo le toliko semena, kolikor bo naročenega.

Naročeno seme je pregledano od c. kr. pregledovalne postaje na Dunaji,

1 klgr. prave francoske lucerne (nemške ali večne detelje) stoji 55 kr., 1 klgr. debelozrnate domače t. j. štajerske, rudeče detelje stoji 50 kr. Naročila se sprejemajo samo od udov.

Vreče in vožnji listi se ne zaračunajo.

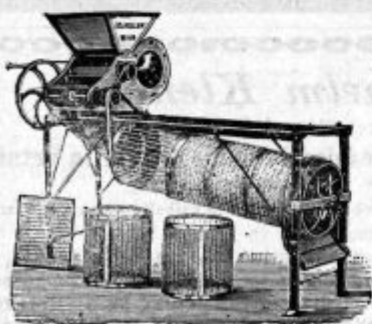
Opomnja. Cene postavljene so tako nizko, da cenejši ni mogoče dati »poštenega« semena »brez predenice«. Ker je ponujano seme dvakrat čisteno in le odbrano debelo seme, zadostuje polovica semena v primeri s drugim cenim a slabim semenom, zato je kupec tega semena na vsak način na dobičku. Naročila je prijavit (2-6)

c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani.

Vnovič znižane cene!

Vse stroje za poljedelstvo.

Vnovič znižane cene!

Zastopniki se iščejo.

Trijeri (čistilni stroji za žito) v natančni izvršitvi. Sušilnice za sadje in zelenjavo. Škopilnice proti peronospori, poboljšani sestav Vermorelov. Mlatilnice, mlinci za žito, stiskalnice (preše) za vino in sadje različnih sestav, (te stiskalnice imajo skoro ono tlačilno moč kakor hidravlične [vodovodne] preše).

Slamoreznice jako lahko za goniti in po zelo zmernih cenah. Stiskalnice za seno in slamo, ter vse potrebne, vsakovrstne poljedelske stroje prodaja v najboljši izvršitvi (11-6)

IG. HELLER na Dunaju

II/, Praterstrasse 49.

Zastopniki se iščejo.

Pred ponarejanjem se je posebno treba varovati!

Mala naznanila.

Vsak od c. kr. kmetijske družbe kranjske sme po dvakrat na leto in sicer brezplačno prijaviti med „Malimi naznanili“ kako objavo tikajočo se gospodarskega prometa. Objava ne sme presegati dve vrsti in je vsako vrsto čez to število plačati po 5 kr. za vsak natis. Neudje plačajo za objavo med „Malimi naznanili“ po 6 kr. za vsako vrsto in vsak natis. Denar je naprej poslati.

Zanesljivo čisto, žide prosto deteljno seme od lucerne in trave, kakor tudi velikansko peso in zelje, in pa apneno klajo za živino ima v zalogi Ivan Gašperlin, trgovec v Šenčurju pri Kranju. (38)

Domače detelje v mešičkih prav lepe, 30 do 40 mernikov, ima naprodaj po primerni ceni Jak. Strah posestnik v Vodmatu št. 12, Ljubljana. (39)

500 kg rudečega ribniškega fižola, lepo zbrano blago, za seme, cena po dogovoru, ima naprodaj. Janez Škrabec v Krovači št. 14. pošta Ribnica. (44)

Orehe „papirnike“ za saditev, 120 komadov po 2 $\frac{1}{2}$ m visoke ima po nizki ceni naprodaj Josip Benedičič, posestnik v Lipnici, pošta Kropa (Gorenjsko). (49)

Vsakovrstna lanska in starejša naravna istrska in dolenska vina (cviček), kakor tudi pristno vinsko žganje iz Prosekarijevih tropin in vsakovrstna druga žganja ima vedno v zalogi J. C. Röger, trgovec v Ljubljani, Žitni trg št. 2. (51)

4 lepe pave ima naprodaj Jak. Trpinc, Tržaška cesta št. 21. v Ljubljani. Cena nizka. (52)

Sadike velikanskih iz Brazilije dobavljenih jagod oddajal boše Janez Jan, v Podhomu, pošta Gorje, Gorenjsko, 100 sadik po 2 gld., franko. (53)

50.000 ameriških trt (korenjakov) ključev kot tudi sadno drevje ima za oddati J. Karlovšek, vino- in sadjerejec v Šmarjeti na Dolenjskem. (54)

Kovačnico z vsem kovaškim orodjem na lepem kraju pri cesti ker ni daleč na okoli nobenega kovača, da se v najem. Več pove Jurij Podjed v Šenčurju pri Kranju (55)

Domače zajce, „belgijce“, katerih starši tehtajo po 6–7 kg, kakor tudi golobe „florientce, maltezarce in krofce“ prodaja po prav nizki ceni Rajmund Štiligoj, posestnik na Velki, pošta Murek, Štajersko. (56)

Krompir, „onejda“ ima naprodaj po 4 gld. 100 kg Anton Vilfan, posestnik na Jezici pri Ljubljani. (57)

Med, pitanec, po 48 kr. kilogram ima naprodaj Valentin Selan, čebelar in posestnik na Trati, pošta Cerklje, Gorenjsko. (58)

Krepak 14letni deček, poštene rodbine, želi se učiti kolarstva. Deček je pri svojem jerobu Karol Jelovšek v Virdu, pošta Vrhnika. (59)

Kobilico, 11 mesecev staro, visoka črna prama, ima naprodaj Ivan Umnik, v Šenčurju pri Kranju. (60)

Vrtnar se išče za grajščino Podvin, pošta Radoljica. (61)

Kobilico, jako lepa, črna, 23 mesecev stara, 15 pesti visoka, na paši vzrasla in lepo razvita, ima naprodaj Rok Klemenšek v Solčavi, Štajersko. Cena po dogovoru. Spričevalo plemena se lahko predloži. (62)

100 stotov sena po nizki ceni je naprodaj v farovžu na Dobrovi pri Ljubljani. (63)

Krompir, „Agnellihev biser“, kterega ne napade rja, je dober in zelo rodovit; prodaja po 8 gld. 100 kg, manj ko 5 kg se ne razpošilja. — Jajca za valjenje, od belih kokoši (Langshan), po 15 kr. eno. — Med izmetan, naravno čist, zanesljiv pitanec, po 50 kr. kilogram prodaja Janez Stele, posestnik v Zalogu pod Ljubljano. (64)

Umetni gnoj za trte ima v zalogi po 8 gld. 80 kr. 100 kg, pri večemu odjemu tudi nekaj ceneje, Vencelj Arko, trgovec v Vipavi, ravno tam dobi se tudi vse specerijsko in manufakturno blago po nizkej ceni. (65)

V drevesnici kmetijske podružnice v Cerknici je za prodati 250 parmen in 250 cidrovk, po 5 do 6 let stare, visokodebelne in lepo ravno zraščene, po 25 kr. komad. Kdor želi kaj kupiti, naj se v kratkem oglasi. (66)

Posestvo naprodaj. Svojo kupljeno kmečko hišo, ki stoji bliz mojega novo zidanega poslopja na Okroglem pri Kranji, b. rad prodal. Hiša je trdno zidana in ima 5 prostorov. Veža in ena shramba sti obokani. Odial bi kupcu primeren kos sadnega vrta, nekaj gozda, eno njivo in toliko zemlje, da bi se redila lahko ena krava. To posestvo bi utegnlo gledé na razmere in potrebščine tega kraja kar najbolje ugajati kakemu obrtniku. Pisma prosim naslovom: Tomo Zupan v Ljubljani. (67)

Nova avstrijska obrt za povzdigo mlekarstva. Nekaj časa sem, je prodrlo v merodajne kmetijske kroge prepričanje, da je nujno potrebno mlekarstvo, katero je eno najvažnejših panog kmetijstva krepko pospeševati ter na ta način ustvariti nov in izdaten vir dohodkov. — To je pa le mogoče z upejlavo umnega mlekarstva, katero naj dá kmetijstvu one milijone ki so se dosedaj na tem polju zgubljavali Pospeševanje mlekarstva v družbi s procvitom kmetijskih združenj je naloga nekega novega podjetja, katero ima na svoji strani podporo merodajnih krogov. Dne 31. t. m. se bo ustanovila na Dunaju delniška družba „Alfa-Separator“ ktere naloga bo kmetijsko prebivalstvo preskrbljevati s stroji, ki so potrebni za umno mlekarstvo. Velikanske skušnje ktere so se naredile v inozemstvu, bo mogoče vsled tega izkoristiti tudi v Avstriji v prospeh narodnega gospodarstva. Z upejlavo posnemovalnih strojev za mleko „Alfa separatorjev“, ki se sedaj izdelujejo le na Švedskem, t. j. v deželi z najbolj razvitim mlekarstvom, naj se povzpne avstrijsko mlekarstvo do sedaj nepoznane višine, ktera naj naši domovini dá priliko vspešno tekmoovati v svetovnem prometu, ter pomnožiti narodno premoženje. Pa tudi domači obrti bo novo podjetje v prid, ker bode Avstrija vsled ustanovitvenja delniške družbe „Alfa-Separator“ nezavisna od inozemstva, kajti ta družba bo izdelovala iz domačih surovin imenovane stroje po skušenih načinih. Delniška glavica družbe „Alfa-Separator“ obstoji iz 600.000 kron, ktera je razdeljena na 1500 delnic po 400 kron. Ta glavica se bo polagoma povišala na 2 milijona kron. Delnice se glase na ime in so vže vse oddane. — Ker se delnice ne bodo prodajale in tudi ne vpeljale v promet na borzi, zato je izključeno vsako spekulovanje, kajti družba naj služi le korist kmetijskega prebivalstva na najpoštenejši podlogi. (38—1)

Hiša

z vrtom, 2 njive in eden gojzd se takoj prodaja
v Kranji hiš-št. 165. (39—1)

‘Izvirni krompir Agnellihev biser

prodaja (41—1)

in razpošilja 100 kg za 7 gld.; 50 kg za 3 gld. 50 kr.

Josip Agnelli, župnik v Csari pri Sassinu

(železnična postaja Kutti),
komitat Neutra, na Ogerskem.

Wilhelm Klenert

prej Klenert & Selger

I. štajerska drevesnica za sadno drevje in vrtnice
v Gradcu.

(Ta drevesnica pripoznana kot ena najvišjih in najbolj vredjenih v Avstriji.)

Priporočamo veliko in izborno zalogo:

Vrtno, visokodebelnatih in pritličnih; **sadnega drevja,** visokodebelnatih in pritličnega ter piramide, špalirje, kordone in enoletne požlahnitve; **divjakov in podlag za pritlikovce;** **jagodnega sadja;** **lepotičnega drevja in grmovja, drevja** (12—5) **za drevored** itd.

Razpošiljatev pravilno imenovanih cepčev vseh vrst sadja.

☛ Cenike je dobiti zastoj in franko. ☛